

15.12.2004
FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky
Suovillankatu 3
20780 Kaarina
kari.uotila@kolumbus.fi
050-5287360

Kari Uotila
Kuusiston linnan rakennusarkeologiset tutkimukset 2004.

Museoviraston johdolla tehtävät Kuusiston piispanlinnan rakennusarkeologiset tutkimukset jatkuivat aikaisempien vuosien tapaan niin että kaikista tutkimus- ja dokumentointitöistä (myös piikkaustyöt) vastasi FT Kari Uotila Muuritutkimus ky:stä. Tutkimuksiin kuuluivat sekä muuriarkeologiset kohteet että arkeologisissa kaivauksissa esiin kaivetut muuriosat soveltuvien osien (v. 2004 kaivauksista Antti Suna). Korjattujen rakennusosien rakennedetailit sisältyvät muihin raportteihin (esim. suunnitteluraportit – Sakari Mentu). Tutkimustöihin liittyvät mittaukset tehtiin suurelta osin takymetrillä ja kiintopisteinä käytettiin linnanraunioihin v. 1993 tehtyjä kiintopisteitä. Tutkimuskohteet kuvattiin dokumentointikuvauksena mv-filmille ja työkuvausena digikuvina. Tutkimusaineiston osalta syyskesän aikana tapahtuneissa kolmessa peräkkäisessä murtovarkaudessa katosi osia esim. kerätyistä laastinäytteistä ja osa kenttädokumentointimateriaalista.

Vuoden 2004 rakennusarkeologiset tutkimukset keskittyivät päälinnan eri osiin, joita olivat S-huoneen eteläseinän ikkuna-aukko; I-huoneen länsiseinän edustalla oleva T-muotoinen tiili- ja kivirakenne; pohjoiseen kehämuuriin ja Z-torniin (vuonna 2004 esiin tullut tornirakenne) liittyvät muuriosat ja G-tornin eri rakennusosien tutkimukset ja M-huoneen länsiseinän uunirakenteen purkutyö betonikorjauksista ja muut pienemmät tutkimuskohteet (Itäsiiven eri seinät) eri osissa linnaa.

Tutkimukset aloitettiin aikaisempien vuosien tapaan huhtikuussa 2004 ja ne jatkuivat muuritöiden valvontatöillä syyskuulle 2004. Muurinkorjauksista vastasivat työmaalla Jari Venhe ja Keijo Korpela Rakennuskorjaus Rainiolta.

1. I-huone

I-huoneen länsiseinä ja T-mallinen rakennusosa

I-huoneen länsiseinää vasten on ns. T-mallinen tiili- ja kivirakenne, joka on ollut samassa muodossa lähes koko linnan korjaushistorian ajan. Keväällä 2004 rakenteen eteläosan tiilinen suojamuuraus oli sortunut laajalta alueelta ja koko rakenteen tutkimus aloitettiin. Tiilisen suojamuurauksen takana oli paikoin vain hyvin rikkonainen tiililimitys, mutta osa korjaustyöstä oli tehty betonilaastilla, jolloin pinnan pienehköt mukulakivet oli muurattu kiinni alkuperäisen rakenteen kiviosaan.

Korjausmuurauksessa oli selvästi esillä tiiliosia, hiekkakivilaattoja ja mukulakiviosia. Näiden osien merkitys rakenteen eri osien osoittamisessa jäi tutkimuksen jälkeen osin selviämättä. Ilmeisesti eri materiaalivalinnoilla oli haluttu kertoa rakenteen moniosaisuudesta. Toisaalta rakenteen jatkuminen muurin läpi matalampana sai vahvistusta v. 2004 tutkimuksissa.

Esiin paljastuneet rakenteet voi jakaa kolmeen osaan. Ensimmäinen – ja omalla tavallaan kokonaan uusi - tutkimustulos oli se, että I-huoneen länsiseinässä on ollut ensimmäisessä vaiheessa huoneen sisäseinän puolella yhden tiilen syvyinen ja n. 150 cm leveä tiilirakenne. Rakenne on voinut olla suurikokoisen komeron pohja tai sitten kyseessä on oviaukko, joka on johtanut joko linnan ulkopuolelle tai linnan muurien sisään. Seinän keski- ja ulko-osat on korjattu jo moneen kertaan ja tämän vuoksi rakenteen jatkumista ei voi varmuudella todeta. On kuitenkin varsin todennäköistä että tiilipohjainen aukko on alkuaan ulottunut muurin läpi. Ulkopuolella aukon kohdalla on alkuperäisellä paikallaan suuri luonnonkivi eräänlaisena portaana tai askelmana ja ulkomuurista havaittiin 1990-luvun tutkimuksissa muutama pyöreä hirren kolo. Ehkä eri havainnot yhdistämällä voidaan ajatella, että kyseessä on I-huoneen länsiseinässä alkuaan ollut pienehkö meriportti. Samaan päättelyketjuun voi vielä liittää 1990-luvulta saadut havainnot siitä, että I-huoneen huoneen puoleisessa oviaukossa on ollut kaksinkertainen tiiliprofilointi. Tämäkin voisi kertoa siitä, että kyseessä on ollut alkuaan yksi linnan sisäänkäynneistä – ei tavallinen kellarihuone.

Toinen esiin tullut rakennusosa oli mahdollisen oviaukon eteen ja sen sulkeva tiili- ja kivirakenne, jossa nyt jo pahoin rapautuneet ja rikkoutuneet tiilet ovat muodostaneet rakenteen pinnan ja ytimessä on ollut muutamia suuria luonnonkiviä, tiiliä ja laastitäyttöä. Rakenne vaikuttaa tiilipintaiselta tukirakenteelta, joka voisi liittyä muihin huoneen holvausta kertoviin rakenteisiin tai ylempiä kerroksia tukeviin rakenteisiin. Rakenne on selvästikin ulottunut nykyistä säilynyttä tasoa ylemmäs ja se sulkee edellä mainitun seinän aukon käyttötilana. Havainto on yhdenmukainen muualta länsisiivestä saatujen havaintojen kanssa, joiden mukaan erityisesti rakennuksen pitkiä seinä on levennyttä myöhemmässä rakennusvaiheessa.

Kolmas rakennusosa on kapea länsi-itäsuuntainen tiiliseinän jäännös. Neliömäisen tukirakenteen itäpuolella on kapea tiilinen seinärakenne, joka oli tehty suoraan kallion ja ohuen kulttuurikerroksen päälle. Rakenne oli kiinni tiilisessä tukiosassa ja voi perustellusti ajatella, että ne ovat samaa rakennusvaihetta. Tiililadelman tiilet olivat monin osin rikkoutuneet ja liikkuneet ja kaikki havaitut oli asetettu seinän suuntaan poikittain eli sidetiiliksi. Yhtään selvää viitettä siitä, että kyseessä olisi paksumman tiiliseinän ydin ei saatu vaan havaitut rakenteet viittaavat n. 30 cm leveään yhden tiilen väliseinään. Seinä päättyy nyt keskelle huonetta kalliopinnan päälle. Se on voinut jatkua alkuaan koko huoneen läpi, mutta siitä ei ole havaintoja. Seinän mahdollisesta korkeudesta ei luonnollisesti voi sanoa mitään varmaa parin tiilikerran perusteella, mutta voisi olettaa, että kyseessä on huonetilaa jakava tiilinen väliseinä, joka on ulottunut vain alimpaan kerrokseen.

2. M-huone

M-huoneen uunirakenne.

M-huoneen länsiosan uunirakenteen tutkimuksia jatkettiin v. 2004 aikaisempien kaivauksien laajentamisella (tarkemmin A. Sunan kertomus). Muuritutkimukset rajoittuivat v. 2004 korjausosan purkutöihin, joissa piikattiin pois korjauslaastilla tehdyt tiili- ja kivimuuraukset uunirakenteen yläosasta.

Uunirakenteen yläosan laasti+tiili+kivirakenne osoittautui myöhemmin tehdyksi korjaustyöksi, jossa oli paikoin kaksi tai kolme korjausvaihetta. Samoin uunirakenteen eteläreunaa kehystävät suurikokoiset luonnonkivet ovat selvästi korjausta, jota vasten pahoin rapautunut tiilirakenne (mahdollisesti osa alkuperäistä uunia) nojaa. Kiviä ei poistettu tutkimustöiden kuluessa vaan v. 2004 piikkaustöissä poistettiin vain selvät korjausosat, joiden jälkeen on tarkoitus jatkaa tutkimuksia uunin osalta v. 2005.

Uunirakenteen yläosan piikkausvaiheessa paljastui osa M-huoneen länsiseinää. Seinän kivistä useat olivat pinnaltaan rikkonaisia ja ne korjattiin vaiheittain esiinpiikkaamisen yhteydessä. M-huoneen länsiseinän kivilimitys oli paljastuneelta osaltaan selvästi rakennettu ennen uunirakennetta, joka viittaa siihen, että suurikokoinen uuni on huonetilassa sekundaarirakenne. Tähän viittaa myös se, että mitään selvää muurin sisäistä savuhormia tai muuta vastaavaa rakennetta ei ainakaan vielä ole voitu havaita.

3. G-torni

3.1. G-tornin länsiseinän porttiaukon eteläosa

G-tornin länsiseinän porttiaukon eteläosaa on tutkittu jo aikaisempina vuosina, jolloin havaittiin, että porttiaukon eteläpielen kiviset pielet ovat useamman kertaisten korjauksen tulosta. Suorapielisen kivimuurauksen takana on useampi kerros eri korjausvaiheeseen liittyviä muurin suuntaisia juoksutiiliä. Sama rakenne ulottui myös porttiaukon länsipieleen, jonka suorakulmaiset pintakivet purettiin v. 2004 korjaustöiden yhteydessä. Rakenne purettiin 50-60 cm:n syvyyteen ja muun pielen tavoin myös tässä osassa havaittiin sama rakenneratkaisu, jossa alkuperäistä pielirakennetta ei tavoitettu. On hyvin mahdollista että mahdollisen keskiaikaisen porttiaukon eteläpieli on kokonaisuudessaan tuhoutunut useampikertaisissa korjaustöissä ja alkuperäistä rakennetta ei enää voida tavoittaa. Ainoa mahdollisuus saada esiin alkuperäisen porttiaukon pieliä on se, että jossakin vaiheessa tehdään kaivauksia G-tornin edustalla. Tällöin saadaan esiin tornin länsiseinän alaosa.

3.2. G-tornin pohjoismuurin ulkoseinän tiilirakenneseosa

Vuoden 2003 muurikorjauksissa paljastui G-tornin pohjoisesta ulkomuurista tavanomaisen kivimuurirakenteen joukosta tiilinen rakennusosa, jonka tutkimusta jatkettiin v. 2004. Kyseessä oli keskellä muuria oleva kahden sidetiilirivin (leveys n. 50-60 cm) korkuinen muurin pintarakenne, jossa sidetiilet näyttivät ulottuvan seinän pintaan saakka. Tämä kertoisi siitä, että tiiliin ei olisi liittynyt ainakaan muurin sisään ulottuvaa osaa, kuten seinäkoloa tai komeroa. Tiiliosan päältä saatiin esiin selvä rakennussaumakerros, jossa oli aikaisempien vuosien hvaintojen tapaan tasainen laastipinta (tiiliosan päällä) ja sen päällä humus-multamaakerros, joka ulottui muurin sisään 20-30 cm. Maakerroksen päältä alkoi muurin sisäosan rakennusosa, jossa luonnonkivien välissä oli irtonaista laastia. Rakennussauma havainto kertoi siitä, että muuriosa on rakennettu kerroksittain, kuten monet muutkin linnan kehämuurin osat. Sen sijaan pintaan ulottuvien tiilien merkitys muurirakenteessa ei täysin selvinnyt.

3.3. G-tornin pohjoisseinän muurin päällinen

G-tornin pohjoisseinän muurin päällinen avattiin ja korjattiin kesän 2004 aikana. Tuolloin poistettiin aikaisemman korjauksen aikaiset pintarakenteet ja puhdistettiin muurirakenne. Esiin tuli kauttaaltaan selvä muurin ydinrakenne, jossa ei ollut mitään rakennussaumaa tai muuta piirrettä, joka olisi viitannut esim. siihen, että kehämuuri olisi alkujaan kulkenut suorana ja G-torni olisi rakennettu vasta myöhemmin.

Tämä havainto kertoo siitä, että vaikka muurien pintakivissä on selvä saumarakenne havaittavissa niin ainakin yläosaltaan muurirakenne on samaa rakennusvaihetta.

4. S-huone

4.1. S-huoneen eteläseinän ikkuna-aukko

S-huoneen eteläseinässä oleva aukko oli korjattu piilien ja pohjan muotoon. V. 2004 aukon piilien tiiliosat ja osa aukon kaltevaa pohjaa piikattiin ja tutkittiin. Aukon huoneen puoleinen osa oli suurelta olin rikkoutunut ja korjattu jo aikaisemmin niin matalalle tasolle että huoneen puoleisista rakenteista ei saatu mitään havaintoa. Sen sijaan ikkuna-aukon ulkopinnan pohja ja alaosiltaan aukon tiilipielet voitiin tutkia.

Aukon länsipielessä oli jäljellä kaksi tiilikertaa osin rikkoutuneita tiiliä ja kolmannesta tiilikerrasta oli jäljellä laastipainanteet, joiden perusteella voitiin hahmottaa ikkunan pielirakenne, joka oli selvästi ulkoosaltaan sisäänpäin levenevä pielirakenne. Aukon huoneen puoleista osaa ei voitu enää tavoittaa, mutta muurin ytimeen saakka ulottuvat pintakivet lähellä ikkunaa viittaavat siihen, että aukko ei olisi välttämättä avautunut koko matkaa yhtä jyrkästi vaan kääntynyt ehkä suoraksi huoneen puolella.

Kolmen tiilikerran yläpuolella oli laastivyöhyke, jonka yläpuolella oli melko pitkälle ikkunan päälle ulottuvat luonnonkivet, jotka nekin ulottuivat muurin ytimeen saakka. Tämä viittaa siihen, että kyseessä olisi ollut melkoisen matala ikkunarakenne.

Pielen ulkoreunassa vinottain ollut ikkuna-putki on käännetty seinän suuntaiseksi puolen tiilen paksuiseksi tiiliprofiloinniksi. Tämä profilointi on ollut seinäpinnasta sisäänpäin n. 15 cm.

Ikkunan itäpielessä oli huonommin säilyneenä periaatteessa samankaltainen sisäänpäin levenevä ikkunan pieli, jossa oli paikoin laastissa tiilien painanteet jäljellä. Selvemmin olivat säilyneet alimman kerroksen painanteet, mutta paikoin oli vielä jäljellä myös toinen kerros. Länsipielen tavoin itäpielen tiilet on asetettu pääosin juoksutiiliksi, jolloin rakenteen paksuus on ollut n. 15 cm.

Ikkunan pohja oli kokonaan rikkoutunut huoneen puolella ja myös keskiosassa selvää pohjarakennetta ei enää voitu havaita, vain kova kivi+ tiilisekoitteinen laastikerros, jonkinlainen pohjarakenne, johon kiinnittyivät ulkopielen tiilet. Aivan aukon ulkovielessä oli jäljellä pohjarakenne, jossa oli rinnakkain juoksutiiliä. Osa näistä tiilistä oli alkujaan asetettu niin, että ne ulottuivat n. 15 cm ulkoseinän linjauksen ulkopuolelle.

S-huoneen ikkunan osalta ennen korjauksia esillä olleet tiilipielet ja pohjarakenne saivat tutkimuksissa vahvistuksen, joskin rakenteiden yksityiskohtia ei enää voitu kovin tarkkaan tutkia.

4.2. S-huoneen keskiosan tiilipilarit – pohjoisempi pilari

S-huoneessa on kaksi tiilipilaria, jotka on liitetty aikaisemmassa tutkimuksessa ylempien kerrosten holvaukseen. Vuosien kuluessa pohjoisempi pilari oli rapautunut ja rikkoutunut ja keväällä 2004 siitä purettiin kerroksittain korjaustiiliä nykyiseen maanpintaan saakka. Esiin ei tullut yhtään vanhempaa tiiltä, mutta pilarin keskiosassa oli mahdollisesti vanhempaa laastia, joka voi viitata pilarin alkuperään. Osa uudelleenmuuraukseen käytetyistä tiilistä oli pinnaltaan tummia (mahdollisesti tulipalossa olleita) mutta niiden löytöpaikka pilarissa oli selvästi sekundaari.

Pohjoisemman pilarin alkuperäisyys ja mahdolliset vanhemmat rakenteet jäivät vielä v. 2004 kenttätutkimuksissa selvittämättä. On mahdollista, että pilari on aikanaan kaivettu kokonaan esiin ja korjattu neliömäiseksi tiilirakenteeksi. Pilarin alkuperäisyys ei varmistunut v. 2004 tutkimuksissa, mutta niiden sijainti ja havainnointi jo linnan varhaistutkimuksista lähtien.

5. U-huone

5.1. U/T-huoneen vino lounaispieli

U-T –huoneiden länsipielessä olevan käytävän korjaustiilet olivat rapautuneet korjaustöiden jälkeen (1990-luvun työt) ja ne korvattiin uusilla tiilillä aikaisempien tutkimuksen mukaisesti.

5.2. T-huoneen (käytävän) länsipäädyn oviaukon eteläpieli

Päälinnan pihalle avautuvan käytävän eteläistä pieliosaa oli korjattu aikaisemmissa tutkimuksissa (1990-luvulla) mutta varsinainen pielirakenne oli tutkimatta. Sen yläosa kynnyskivenä toimivaa luonnonkiveä myöten avattiin kesällä 2004. Tällöin havaittiin, että kaikki ovipielen tiilet olivat selvää korjausmuurausta ja ainoa mahdollisesti vanha osa oli pielen pohjalta havaittu kellertävä laastiosa.

Vanhimpien tutkimuspiirrosten (esim. Hausen) perusteella aukossa on ollut tiilipielet ja näiden perusteella on ilmeisesti tehty useamman kerran korjaustöitä, joista viimeisimmät purettiin kesällä 2004. Alkuperäistä pielirakennetta ei voida enää tavoittaa ovipielen eteläosasta vaan se on kadonnut aikaisempien korjaustöiden yhteydessä.

6. Itäsiipi

6.1. Itäsiiven pohjoinen ulkoseinä

Itäsiiven pohjoisen ulkoseinän yläosan kynnysmäinen rakenne oli jäänyt avaamatta ja korjaamatta muun seinän korjaamisen yhteydessä ja se avattiin syksyllä 2004. Esiin tullessa muurirakenteessa ei ollut mitään selvää viitettä seinän ulkopinnan mahdollisesta kynnuksesta vaan kyseessä näytti olevan pintamuuraukseltaan sortunut tavallinen kiviseinä, josta oli jäljellä sisäosan muurikivet.

6.2. Itäsiiven läntinen ulkoseinä

Itäsiiven lännen puoleinen luonnonkivimuuri korjattiin v. 2004 poistamalla eri korjausvaiheiden aikaiset laastikerrokset. Alta paljastui kerroksittain asetettu tasapintainen kivimuuraus jonka välit oli kiilattu kerroksittain olleilla kiilakivillä. Korjaus ulottui n. 10-20 cm syvyyteen ja alkuperäiset kiilakivet jätettiin mahdollisuuksien mukaan paikalleen.

Seinälimityksessä on selvästi havaittavissa suurten kivien asettelu toisaalta rakennuksen kulman osalta ja toisaalta suorassa seinäosassa. Huomiota kiinnittää limityksessä se, että kivrivit eivät jatku täysin samanlaisina kellariin johtavaan oviaukkoon saakka vaan aivan seinän eteläosa on muusta kiviosasta poikkeava.

6.3. Y-huoneen pohjoinen sisäseinä

Itäsiiven y-huoneen pohjoisseinän saumaus avattiin syksyllä 2004. Rakenne oli tavanomainen tasapintainen luonnonkivimuuraus, jossa ei havaittu mitään aukkoa tai rakennetta, joka johtaisi itäsiiven hypokaustiosaan. Muuten korjaustyössä avattiin laastisaumat n. 10-15 cm:n syvyyteen jolloin esiin tuli suurelta osin tiilillä, osin luonnonkivillä kiiloitettu kivimuuraus. Rakenne poikkesi selvästi itäsiiven läntisestä ulkoseinästä, jossa kiiloitukseen oli käytetty suurelta osin luonnonkiveä.

Muuri oli rakennettu keskeltä suoraan esiin nousevan kallion päälle, jolloin kivijuoksujen välit oli muurattu useammalla tiilellä. Osittain kiviseinän ja kallion välille syntyi jopa selvä kolo, joka viittaa melko heikkoon rakenteeseen.

Pohjoisseinän liitos itäsiiven läntisen ulkoseinän sisäseinään oli selvästi rakennettu limittäin niin että kummankin seinän kivet kulkivat vuorotellen liitokseen. Tämä kertoo siitä, että läntisen ulkoseinän sisäpinta on samaa rakennusosaa väliseinän kanssa.

6.4. X-huoneen läntinen sisäseinä

Itäsiiven X-huoneen länsiseinästä korjattiin v. 2004 luonnokivinen alaosa, jossa vanhat laastisaumat avattiin n. 10-15 cm:n syvyyteen ja täytettiin. Muurirakenteen yläosa ja siellä oleva tiililimitys jätettiin seuraavaan korjausvaiheeseen. Esiin saaduista rakenteista merkittävin oli selvä saumahavainto, jonka perusteella koko itäsiiven pohjoinen ulkoseinä on rakennettu koko havaitulta matkalta ennen nyt korjattua läntistä väliseinää. Rakennusvaiheiden ajallista eroa ei voi päätellä saumasta ja kyseessä saattaa olla saman rakennustyöt eri vaiheet.

Läntisen sisäseinän liitos keskellä huonetta olevaan tiilipilariin ja sen tiiliseen seinäosaan vaikutti myös siltä, että seinä ja sen laastipinta on ollut paikallaan ennen tiilipilarin rakennustöitä.

7. B-torni

B-tornin ulkomuuri

Puolipyöreän tykkitornin (B-torni) ulkomuurin alaosa avattiin ja korjattiin kosteusvaurioiden vuoksi. Samalla saatiin esiin tornin alaosan kivi+tiilirakenne. Kivirakenteessa näyttää olevan selvä kynnysrakenne. Korjausten perusteella vaikuttaa siltä, että tornin alaosan luonnonkivet ulottuvat monin osin tiilisen seinärakenteen sisään, paikoin taas kivet on käännetty pystyyn ja muodostavat vain kivisen pintarakenteen ja takana on rapautunut alkuperäiseltä vaikuttava tiiliosa. Vastaavaa pystyyn käännettyjen kivien rakennuspiirrettä ei muualta Kuusistosta olla usein tavattu.

Kivinen julkisivu näyttää olevan samassa laastirakenteessa kuin seinän sisäosan tiilimuuraus, joka viittaisi siihen, että kyseessä on joko alkuperäinen rakenne tai hyvin vanha korjaus. Tulkintaa haittaa se, että korjaustyöt keskittyivät maan päällisiin osiin ja maanalainen osa tornia jäi tällä erää tutkimatta.

8. Päälinnan pohjoisosa

8.1. Pohjoinen kehämuuri

Pohjoinen kehämuuri ja siihen liittyvän uuden tornirakenteen (nimetty Z-torniksi) osalta rakennusarkeologiset havainnot ovat vielä alustavia, koska kaikkia rakenteisiin liittyviä osia ei ole vielä tutkittu tai kaivettu esiin. Samoin vasta kesän 2004 kaivauksissa paljastuneita muurirakenteita ei ole vielä kaikin osin raportoitu. Tämän vuoksi

seuraavassa käsitellään näitä muuriosia alustavasti ja niihin tullaan palaamaan seuraavien vuosien raporteissa.

Yksi kaivausten aikana varmistunut rakennusarkeologinen havainto oli se, mikä oli tehty jo ylempienkin muurirakenteiden osalta. Esiin kaivettujen perustusten mukaan on aivan selvää, että länsisiiven pohjoinen ulkoseinä on rakennettu ensin ja suoraan kallion päälle. Tätä seinää vasten on muurattu sitten selvästi ylemmälle tasolle, osin kulttuurikerrosten päälle, pohjoisen kehämuurin alimmat kivet.

Aivan seinäliitoksen kohdalle tehtiin pieni tutkimuspurku, jolloin poistettiin muutama maavarainen yläpinnastaan laastilla kiinni ollut kehämuurin luonnonkivi. Näiden pintakivien takana seinä muuttui laastillisemmaksi kiviseinän ydinosaksi. Purku tehtiin n. 50 cm:n syvyyteen, jolta matkalta ei tavoitettu mitään viitettä mahdollisesta kehämuurin sekundaarisesta leventämisestä. Nykyisen tietämyksen perusteella voidaan siis olettaa, että kehämuurin luoteisosa länsisiiven ja Z-tornin välillä on rakennettu yhdessä vaiheessa osin savisten kulttuurikerrosten päälle.

Kehämuurin alaosan rakennustapa oli normaalista muurirakenteesta selvästi poikkeava. Rakenteen kivien koko oli melko pieni ja kivien koko selvästi kasvoi muurin yläosassa, kivien välissä oli hyvin epämääräinen laaasti + maatäyttö ja kivien pinta oli hyvin sattumanvarainen. Vaikutelmana on että muurin alaosa on tehty selvästi maanalaiseksi perustukseksi ja toiseksi se, että mahdollisesti muuri on tehty ulkoapäin kaivettuun kuoppaan. Muuria vasten oli paksu sekundaari savitäyttö, joka on selvässä kontaktissa kehämuuriin. Kaivauskertomuksen perusteella selviää myöhemmin savitäytön ja muurin välinen kerrosjärjestys.

Pohjoisen (luoteisen) kehämuurin liitos esiin tulleeeseen Z-torniin ja sen lounaiseen ulkoseinään näyttää viittaavan siihen, että molemmat rakenteet on tehty samassa vaiheessa. Z-tornin lounaisen ulkoseinän osalta mielenkiintoisena lisäpiirteenä voitiin pitää sitä, että suuret osat seinän yläosaa oli peitetty laastikerroksella, jonka taakse jäi piiloon varsinainen seinärakenne. Alimpana ollut perustusosa muistutti rakenteeltaan kehämuurin alaosaa ja lienee tehty sekin selvästi hiukan muuria leveämpään kuoppaan.

8.2. Z-torni

Z-tornin sisätilojen osalta tutkimus on vielä kesken. Esiin paljastuneista rakenteista yksi mielenkiintoisimmista on Z-tornin pohjalle johtavat portaat, joiden sisäänpäin kääntyneestä ovesta saatiin esiin alempi saranarautakin. Pohjalle johtavat portaat näyttävät tämän hetkisen käsityksen mukaan johtavan suoraan rakenteen yläpuolella olevan pohjoisen kehämuurin sisään. Kehämuurin rakenteet on jo suurelta osin korjattu 2000-luvun alussa, mutta käytössä ollut kalkkilaastikorjaus sallii jatkaa tutkimuksia alueella. Mikäli tulkinta portaiden jatkumisesta kehämuurin alle pitää paikkaansa, se viittaisi siihen, että nykyinen "ampumatasanteella" varustettu kehämuuri olisi kaiken kaikkiaan Z-tornia nuorempi rakennusosa.

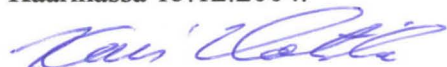
Yhteenveto

V. 2004 tutkimusten merkittävimmät havainnot liittyivät tornirakenteensa varmistaneeseen Z-torniin ja pohjoiseen kehämuuriin. Tämän osalta tutkimukset vielä jatkuvat kentällä ja käytössä ei ole vielä alueen kaivausraporttia. Tämän vuoksi havainnot ovat vasta alustavia. Kokonaiskuva alueen rakennushistoriasta olisi ainakin kolmiosainen, jolloin ensin on rakennettu lähes suoraan kallion päälle päälinnan länsisiiven rakennus, tämän jälkeen alueelle on tehty paksu savitäyttö ja rakennettu luoteinen kehämuuri ja Z-torni. Torni on joko tuhoutunut tai purettu vielä linnan käyttöaikana ja nykyinen pohjoinen kehämuuri (osa, jossa on selvä kynnys) on rakennettu osin puretun tornin päälle.

Toinen mielenkiintoinen ja uutta tietoa tuottanut kohde oli I-huoneen länsiosan T-mallinen rakenne, josta paljastui kapea tiilinen väliseinä, tiili+kivinen keskiosa ja vanhempi tiilirakenteen pohja, joka voi olla osa linnan vanhempaa porttia.

Muissa tutkimuskohteissa saatiin esiin pienehköjä uusia rakenteellisia piirteitä ja kasvavassa määrin tehtiin havaintoja, että esiin otetut rakenteet olivat kokonaisuudessaan eri aikaisen korjaamisen tulosta. M-huoneen leipomon osalta tutkimukset jatkuvat, samoin pohjoisen kehämuurin ja Z-tornin alueella.

Kaarinassa 15.12.2004.

FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky

Kuusiston linnan rakennusarkeologiset tutkimukset 2004.

Kari Uotila

Karttaluettelo:

202.2.1205. Päälinna. Länsisiipi. I-huone. Länsiosan T-rakenne.
Pohjapiirros 1:20. K. Uotila heinäkuu 2004.

202.2.1206. Päälinna. Länsisiipi. I-huone. Länsiosan T-rakenne.
Viistokuva rakenteista kaakosta. 1:20. K. Uotila heinäkuu 2004.

202.2.1207. Päälinna. Länsisiipi. I-huone. Länsiosan T-rakenne.
Viistokuva rakenteista koillisesta. 1:20. K. Uotila heinäkuu 2004.

202.2.1208. Päälinna. Eteläsiipi, S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukko.
Länsi-, etelä- ja itäprofiili ja pohja. 1:20. K. Uotila toukokuu 2004.

Kuusiston linnan tutkimukset v. 2004.
Rakennusarkeologiset tutkimukset
FT Kari Uotila

Mustavalkokuvat:

16459. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttötyö. YK. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16460. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttötyö. Rakennusdetalji. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16461. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttö työ. Tornin pohjoisseinän liitos itäiseen kehämuuriin. NE. Syys -lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16462. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttötyö. Rakennusdetalji. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16463. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttötyö. Rakennusdetalji. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16464. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän yläosan syvätäyttötyö. Rakennusdetalji muurin päällisestä. NE Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16465. III esilinnan piha. V. 2003 kaivausalue 200302 ja maanalainen muuriosa. YK. S. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16466. III esilinnan piha. V. 2003 kaivausalue 200302 ja maanalainen muuriosa. YK. S. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16467. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. YK. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16468. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. Itäpieli ja pohja. Detalji. NW. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16469. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. Itäpieli ja pohja. Detalji. NW. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16470. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. pohja. Detalji. NW. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16471. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. pohja. Detalji. NW. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16472. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. YK. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16473. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. Länsipieli. Detalji. NE. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16474. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. pohja. Detalji. N. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16475. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. Länsipieli. Detalji. NE. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

16476. G-torni. Eteläseinän sisäpuolen yläosan aukko. Itäpieli. Detalji. NW. Syys-lokakuu 2003. Kuvaaja Kari Uotila.

V. 2004 korjaustyöt:

16477. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Ennen korjaustöitä. YK. NW. Huhti-toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16478. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Ennen korjaustöitä. YK. NW. Huhti-toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16479. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Ennen korjaustöitä. YK. W. Huhti-toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16480. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Ennen korjaustöitä. YK. N. Huhti-toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16481. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna. YK. NW. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16482. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna. YK. NW. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16483. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16484. G-torni. Länsiseinän eteläseinän rakennusosa. YK. NW. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16485. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna ja esillä muurin sisäosan rakennusosa. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16486. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna ja esillä muurin sisäosan rakennusosan yläosa. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16487. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna ja esillä muurin sisäosan rakennusosa. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16488. G-torni. Länsiseinän oviaukon eteläpieli . Korjausmuuraus purettuna ja esillä muurin sisäosan rakennusosa. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16490. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän keskiosan tiilirakenne ja rakennussauma. Detalji. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16491. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän keskiosan tiilirakenne ja rakennussauma. YK. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16492. G-torni. Pohjoinen ulkoseinä. Seinän keskiosan tiilirakenne ja rakennussauma. Detalji. N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16493. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Pielet ennen tutkimusta. YK N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16494. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Pielet ennen tutkimusta. Länsipieli. YK NE. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16495. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Pielet ennen tutkimusta. Itäpieli. YK NW. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16496. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Pohja ja pielet. YK N. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16497. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Länsipieli. Detalji NE. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16498. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Itäpieli. Detalji NW. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16499. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Itäpieli. YK W. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16500. S-huone. Eteläseinän ikkuna-aukon piilien tutkimus. Eteläpieli ulkoa päin. YK S. Toukokuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16501. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin esiin kaivettu muuriosa liitoskohdassa länsisiipeen. YK. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16502. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin esiin kaivettu muuriosa. Alaosan rakenne. Detalji. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16503. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin ja länsisiiven pohjoisen ulkomuurin alaosan liitos. YK. NE. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16504. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin ja länsisiiven pohjoisen ulkomuurin alaosan liitos. Detalji. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16505. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin alaosan rakenne. Detalji. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16506. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin alaosan rakenne. Detalji. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16507. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin alaosan rakenne. Detalji. E. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16508. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin alaosan rakenne eteläosassa ja liitos maakerrokseen. Detalji. SE. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16509. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin rakenne. YK. SE. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16510. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin rakenne ja liitos poikittaiseen muuriin. YK. S. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16511. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin rakenne ja liitos poikittaiseen muuriin. YK. SW. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16512. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin alaosan rakenne ja liitos poikittaiseen muuriin. YK. S. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16513. Päälinnan pohjoinen kaivausalue. Pohjoisen kehämuurin ja poikittaisen muurin alaosan rakenne. YK. W. Kesäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16514. G-torni. Pohjoisseinän muurin päällinen. Syvätäyttötö. YK. NW. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16515. G-torni. Pohjoisseinän muurin päällinen. Syvätäyttötö. YK. E. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16516. G-torni. Pohjoisseinän muurin päällinen. Syvätäyttötö. YK. E. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16517. G-torni. Pohjoisseinän muurin päällinen. Syvätäyttötö. YK. E. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16518. G-torni. Pohjoisseinän muurin päällinen. Syvätyttötyö. YK. N. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16519. I-huone. Länsiseinän tiilinen T-rakenne tutkimusten aikana. Rakenteen pohjoisosa. YK. NE. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16520. I-huone. Länsiseinän tiilinen T-rakenne tutkimusten aikana. Rakenteen pohjoisosa. YK. NE. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16521. I-huone. Länsiseinän tiilinen T-rakenne tutkimusten aikana. Rakenteen pohjoisosa. YK. N. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16522. I-huone. Länsiseinän tiilinen T-rakenne tutkimusten aikana. Rakenteen pohjoisosa. YK. N. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16523. I-huone. Länsiseinän tiilinen T-rakenne tutkimusten aikana. Rakenteen eteläosa. YK. SE. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16524. H-kellarin eteläinen ulkoseinä. Kaivausalueeseen rajautuva osa. Esiin kaivettu muuriosa. YK. S. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16525. H-kellarin eteläinen ulkoseinä. Kaivausalueeseen rajautuva osa. Esiin kaivettu muuriosa. YK. S. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16526. H-kellarin eteläinen ulkoseinä. Kaivausalueeseen rajautuva osa. Esiin kaivettu muuriosa. YK. SW. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16527. H-kellarin eteläinen ulkoseinä. Kaivausalueeseen rajautuva osa. Esiin kaivettu muuriosa. YK. S. Kesä-heinäkuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16528. M-huone. Länsimuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. YK. E. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16529. M-huone. Länsimuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. Esillä uunirakenteen eteläosa. YK. SE. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16530. M-huone. Länsimuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. Esillä uunirakenteen eteläosa. YK. SE. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16531. M-huone. Länsimuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. Esillä uunirakenteen keskiosa. YK. E. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16532. M-huone. Länsimuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. Esillä uunirakenteen eteläosa ja liitos seinärakenteeseen. Detalji. S. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16533. M-huone. Länsimuuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. YK. E. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16534. M-huone. Länsimuuuri ja uunirakenteen sekundaariosat purettuna. YK. SE. Elo-Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16535. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NW. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16536. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. W. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16537. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16538. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16539. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. Detalji. N. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16540. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. Detalji. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16541. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. Detalji. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16542. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16543. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16544. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. N. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16545. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NW. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16546. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. N. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16547. Itäsiipi. Pohjoismuurin muurin yläosan korjaustyö. YK. NE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.
16548. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän syvätäyttö. YK. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari

Uotila.

16549. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän syvätäyttö. YK. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16550. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän liitos pohjoisseinään. Detalji. SE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16551. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän liitos tiilipilariin. Detalji. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16552. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän syvätäyttö. YK. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

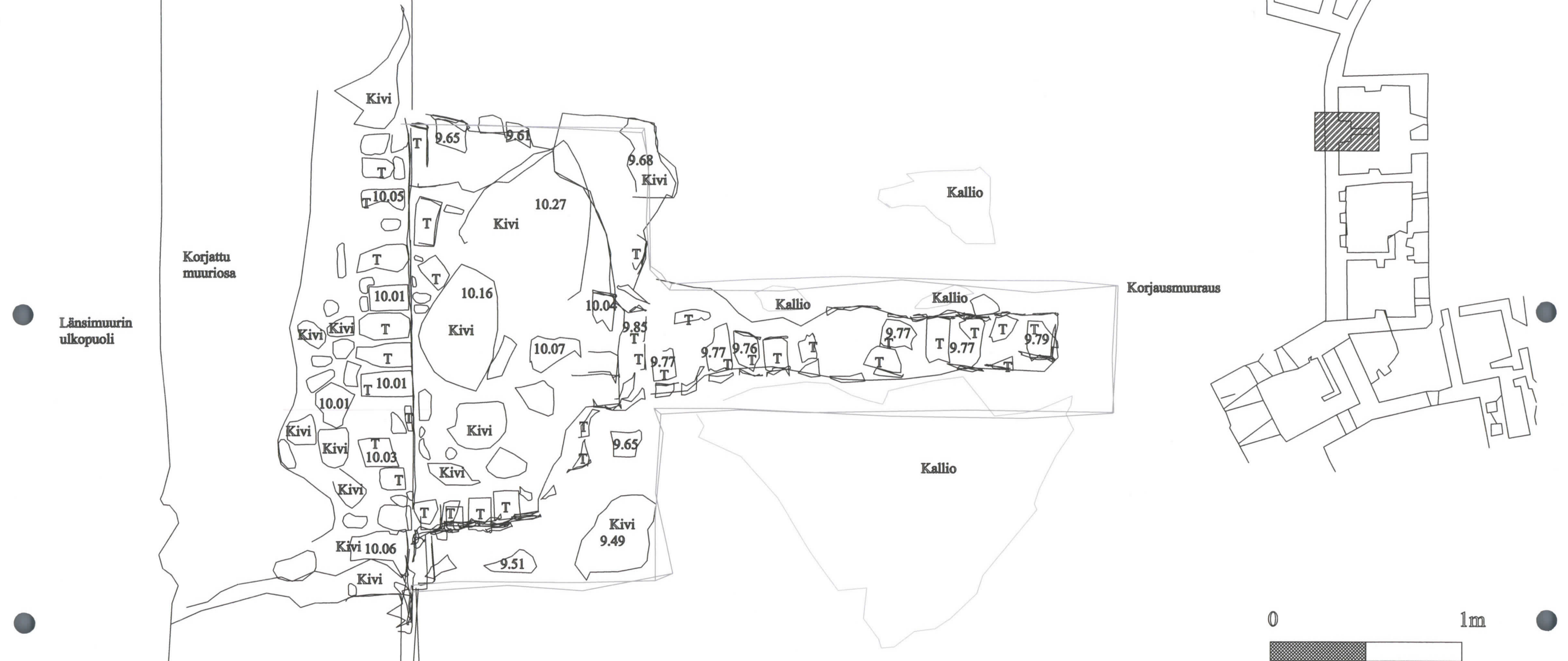
16553. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän syvätäyttö. YK. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16554. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän liitos pohjoisseinään. Detalji. SE. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

16555. Itäsiipi. Y-huoneen länsiseinän liitos tiilipilariin. Detalji. E. Syyskuu 2004. Kuvaaja Kari Uotila.

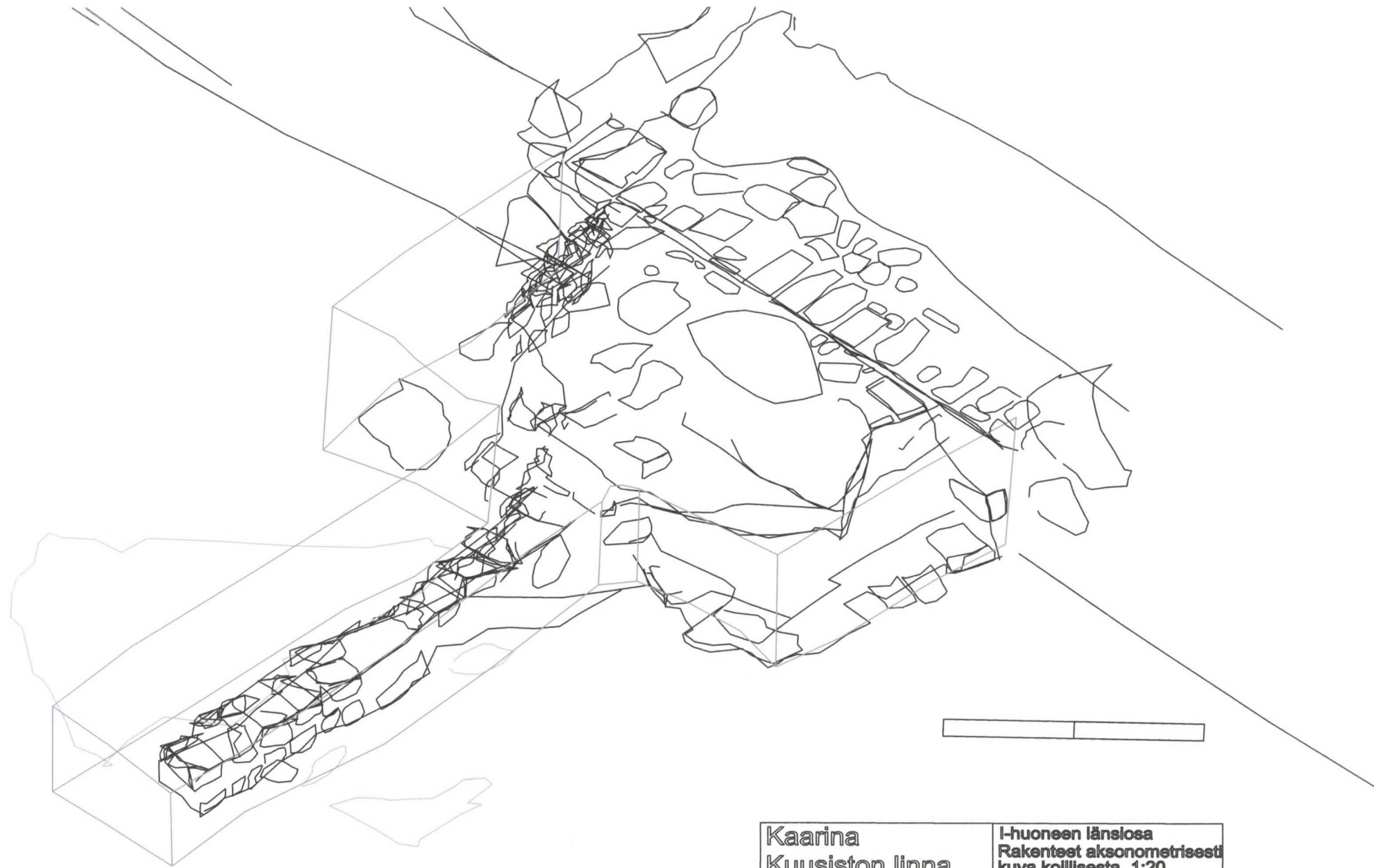
I-huone

KAARINA	I-huone: länsiosa	
KUUSISTON LINNA	Tasopiirros rakenteista	
MITTAUSPIIRUSTUS	1:20	
	MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
K. Uotila heinäkuu 2004		202.2.1205

Kaarina Kuusiston linna	I-huoneen länsiosa Rakenteet aksonometrisesti kuva kaakosta. 1:20
<small>MITTALUPIRUSTUS</small>	<small>MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO</small>
K. Uotila 2004	202.2.1206

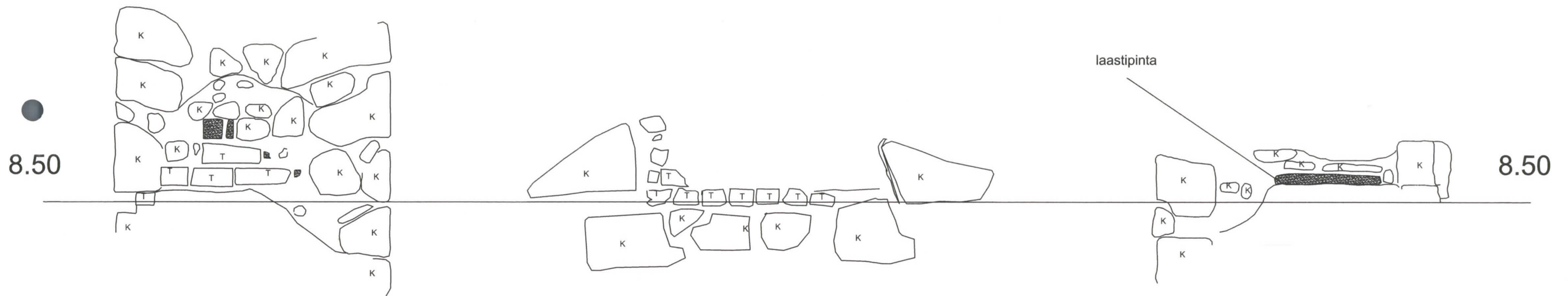
Kaarina Kuusiston linna	I-huoneen länsiosa Rakenteet aksonometrisesti kuva kollisesta. 1:20
<small>MITTAUSPIIRUSTUS</small>	<small>MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO</small>
K. Uotila 2004	202.2.1207

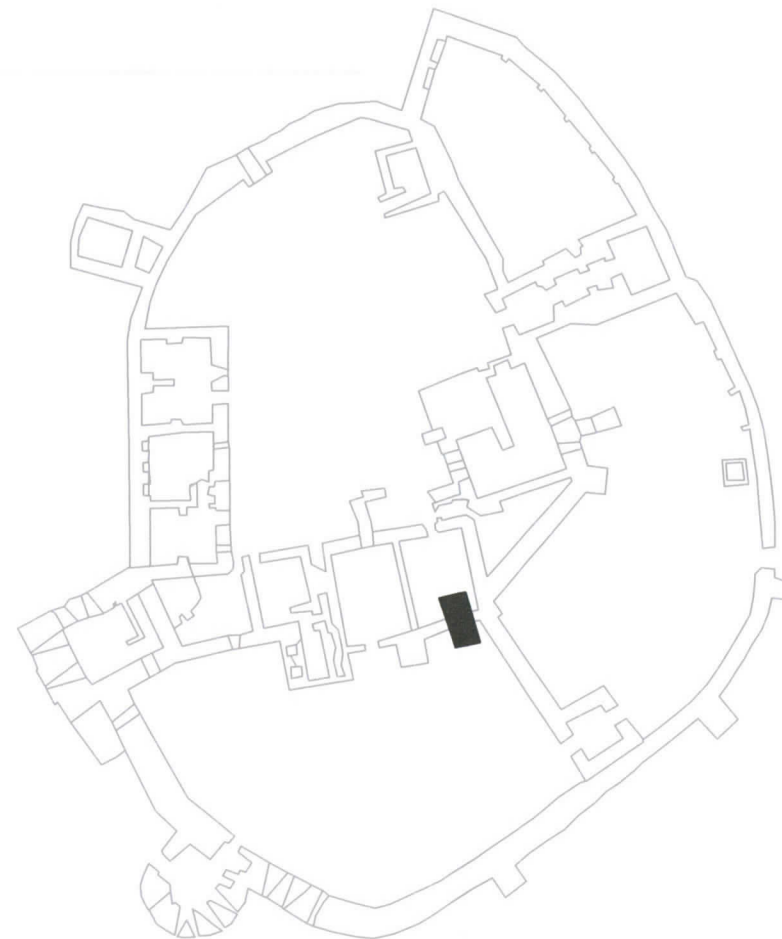
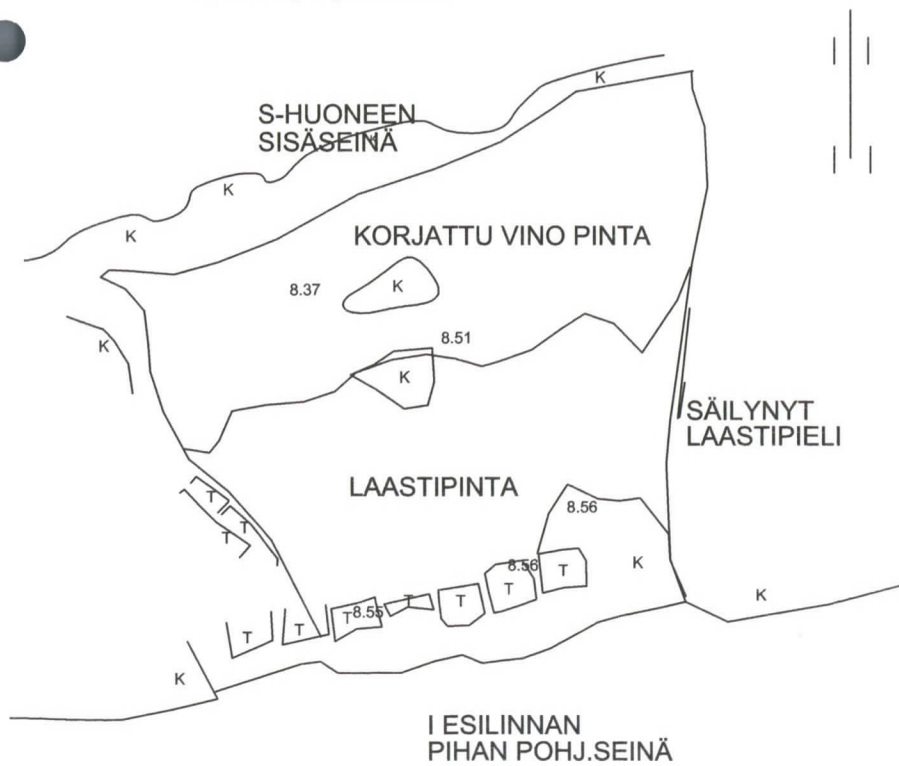
Länsipieli

I esilinnan puoleinen ulkopinta

Itäpieli

Ikkunan pohjarakenne

1m

KAARINA KUUSISTON LINNA		Päälinna; Eteläsiipi, S-huone Eteläseinän ikkuna-aukko Profiilit + taso. 1:20	
MITTAUSPIIRUSTUS		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
K.Uotila toukokuu 2004.		202.2.1208	